بسم الله الرحمن الرحيم

UVOD

إن الحمد لله، نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا. من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له. وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن إلا وأنتم مسلمون.

يا أيها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء واتقوا الله الذي تساءلون به والأرحام إن الله كان عليكم رقيبا.

يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وقولوا قولا سديدا يصلح لكم أعمالكم ويغفر لكم ذنوبكم ومن يطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظيما.

Tedžvid (التَّجْوِيد)

Tedžvid je nauka o izgovoru glasova prilikom učenja Kur'ana. Uzvišeni Allah kaže:

ورتل القرآن ترتيلاً

„Izgovaraj Kur'an tertilom“. A tertil je pravilno, precizno učenje po tedžvidu. Ovo su njegovi propisi - الأَحْكَام

Propisi (ahkjam الأحكام)
Isti'aze اسْتِعَاذَة i Besmele بَسْمَلَة

Isti'aza استعاذة je propisana i lijepo ju je (mustehabb - مستحب) proučiti prilikom otpočinjanja kiraeta Kur'ana, sukladno riječima Uzvišenog:

فإذا قرأت القرآن فاستعذ بالله من الشيطان الرجيم

„Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu protiv šejtana prokletog.“

Učenje Isti'aze je na stepenu mustehabba po mišljenju večine islamskih učenjaka. Postoji i slabije mišljenje o obavezi (وجوب) njenog učenja koje je utemeljeno na jezičkom začenju spomenutog ajeta u kojem je upotrijebljen imperativ glagola (فاستعذ).
Mustehabb مستحب verzija Isti'aze je slijedeća:

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

„Utječem se Allahu (Allahovim imenom) protiv prokletog šejtana.“

Učenje **Besmele** بسملة na početku svake sure obaveza je (vadžib واجب), osim prije sure Et-Tevbe, kao što je došlo božanskom naredbom (tevkifi توقيفي) i kao što je zabilježeno u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prilikom oficijelnog zapisivanja Objave.

Komentatori objašnjavaju da se Besmela ne uči na početku sure Et-Tevbe jer se u njoj „zvecka sabljama“ dok Besmela znači sigurnost koja se u ovoj suri ne garantuje idolopoklonicima. Također, smatra se da je sura Et-Tevbe nastavak sure El-Enfal pa je dovoljno proučiti Besmelu samo na početku prve.

Navodi se i to da Besmela sadrži milost a sura Et-Tevbe prijetnju sa nesnosnom patnjom idolopoklonicima i licemjerima, što su činjenice koje se međusobno isključuju i ne stoje zajedno.

Kada učač starta sa učenjem unutar teksta neke sure, pa makar i neposredno nakon samog početka, može da bira učeći Besmelu ili da je izostavi; svejedno radilo se o suri Et-Tevbe ili o nekoj drugoj.

Propisi (ahkjam أحكام) učenja Isti'aze استعاذة i Besmele بسملة u poziciji sa početkom neke sure

Učenje Isti'aze استعاذة i Besmele بسملة u poziciji sa početkom neke sure može imati jednu od slijedeće četiri varijante:

1. **Zasebno učenje sve troje.** U ovoj situaciji prouči se zasebno Isti'aza pa pauzira, potom se prouči Besmela i pauzira, a onda produži s učenjem počtka sure.
2. **Zasebno učenje prve.** U ovoj situaciji prouči se zasebno samo Isti'aza i pauzira, zatim se Besmela poveže sa početkom sure.
3. **Vezivanje prve za drugu i zasebno učenje treće.** U ovoj situaciji vezuje se Isti'aza sa Besmelom i napravi pauza a zatim se otpočinje sa učenjem sure.
4. **Vezivanje sve troje.** U ovoj situaciji vezuje se Isti'aza sa Besmelom a Besmela sa početkom sure.

Sve ove verzije učenja su dozvoljene ali je prva najpreča(أولى) za prakticiranje.

Učenja Besmele u poziciji između dvije sure

Učenje Besmele u poziciji između dvije sure može imati slijedeče varijante:

1. **Zasebno učenje svih.** U ovoj situaciji zastane se s učenjem i napravi pauza na kraju sure, potom se prouči Besmela pa pauzira a onda zasebno prouči početak slijedeče sure.

2. **Rastavljanje učenja kraja sure od Besmele spajajuči je sa početkom slijedeče sure.**

3. **Spajanje svih.** U ovoj varijanti spaja se kraj sure sa Besmelom a Besmela sa početkom slijedeće sure.

4. **Spajanje Besmele sa krajem sure pa pauziranje i rastavljanje Besmele od početka slijedeće sure.**

Ova verzija pauziranja i učenja je zabranjena. Razlog zabrane je u tome, kako neki navode, što je pozicija Besmele u Kur'anu određena doktrinarnom, božanskom odredbom za početak a ne za kraj sure.

Također, treba izbjeći mogućnost stvaranja pogrešnog uvjerenja kako je Besmela ajet pozicioniran na kraju sure pošto je to u suprotnosti sa tradicionalnim vjerskim izvorima.

Propisi harfa nun sa sukunom ili tenvinom
النون الساكنة والتنوين

Nun sakin može da bude u imenici, glagolu, česticama ili bilo kojoj drugoj vrsti riječi i stoji u poziciji na početku, u sredini, ili na kraju riječi kao što je u primjerima: مَنْ، أنْزَلَ، عَنْ itd.

Tenvin (nunacija) je nun sa sukunom viška, koji se primjećuje na kraju imenice kod izgovora, ali ne i kod pisanja, kao što je u primjeru: سلامٌ عليكم. Tenvin se sastoji od dvije fethe: ـً, dvije damme: ـٌ, ili dvije kesre: ـٍ.

Nun sakin ili tenvin ima slijedeće propise:

1. **Izhar halki إظهار حلقي**

Terminološki Izhar se definira kao odsječan, nepromjenljiv izgovor nuna sakina ili tenvina bez nazalizacije, ili bez izgovora kroz nos, kada se nađe u poziciji sa jednim od šest izharovih harfova: ء، ه، ع، غ، ح، خ.

Primjeri izhara nuna sakina: منْ غل، منْ عمل، منْ خشيَ, itd.
Primjeri izhara tenvina: كفواً أَحَد، حَريصٌ عَليكم، لأيٍّ يَومٍ أُجِّلَت, itd.

2. **Izhar mutlak إظهار مطلق**

U slučaju da se nađe nun sakin ispred Vava i Jaa u istoj riječi biće izhar mutlak. Ovo pravilo se primjenjuje u:
a) riječima: الدُّنْيَا، بُنْيَان، صِنْوَان، قِنْوان
b) na početku sure Jasin i El-Kalem ukoliko se ne pauzira nakon početne skraćenice:.يس وَالقُرآن الحَكِيم، ن وَالقَلمِ ومَا يَسْطُرُونَ.

U ovim slučajevima nun sakin ima nepromjenljiv izgovor bez ikakvih glasovnih promjena.

3. **Idgam الإدغام**

Terminološki Idgam znači asimilaciju-uklapanje harfa sa sukunom ili tenvinom u harf sa vokalom tako da se sliju u jedan podvostručen glas sa tešdidom ّ . To se dešava u poziciji nuna sakina ili tenvina sa jednim od šest harfova sakupljenih u sintagmi: يَرْمُلُونَ.

Idgam može biti:

a. **Idgam sa nazalizacijom** إِدْغَامٌ بغُنَّة, tj. izgovor s nepotpunom asimilacijom-uklapanjem i slijevanjem harfa nuna sakina ili tenvina kada se nađe u poziciji sa harfovima sakupljenim u riječi: يَنْمُو tako da zvuk titra i vibrira u nosnoj šupljini. Ovaj Idgam je nepotpun (نَاقِصٌ) jer se nun sakin ili tenvin ne gube potpuno u izgovoru. Primjeri Idgama su: مِنْ وَلِيٍّ، مِنْ نِعْمَةٍ، مِنْ مَالٍ، فَمَنْ يَعْمَلْ، غَفُورٌ رَحِيمٌ، شَراً يَرَهُ, itd. **Nazalizacija** غُنَّة je izgovor glasa kroz nosnu šupljinu. Dužina nazalizacije غُنَّة je dva hareketa, a dužina hareketa se određuje na takav način da se jednom opruži i skupi prst. Nazalizacija s osjeća u samim harfovima sintagme: يَنْمُو.

b. **Idgam bez nazalizacije** إِدْغَامٌ بغَيْرِ غُنَّةٍ tj. **potpuna asimilacija**-uklapanje i slijevanje nuna sakina ili tenvina kada se nađe u poziciji sa harfovima: lam ل i ra ر. Naziva se potpunim (كَامِل) jer se nun sakin ili tenvin u poziciji sa spomenuta dva harfa potpuno gube iz izgovora. Primjeri: مِنْ رَبِّهِمْ، مِنْ لَدُنَّا، مَالاً لُبَداً, itd. Trajanje ovog uklapanja je samo jedan hareket zbog nepostojanja gunne. U kiraetu Hafsa od Asima došlo je u Šatibiji da se u suri El-Kijame u primjeru مِنْ راق ne primjenjuje idgam nego sekta.

4. **Iklab** الإقلابٌ

Terminološki, Iklab znači preobrazbu nuna sakina ili tenvina u labavi izgovor mima م sa nazalizacijom (gunna) kada se nađe u poziciji ispred harfa ba ب. Primjer: سَمِيعٌ بَصِيرٌ . Vremensko trajanje gunne u ovom slučaju je dva hareketa.

5. **Ihfa'** الإخفاء

Ihfa' znači skrivanje glasa u nazalizaciji (nun sakin ili tenvin) tako da se izgovori negdje između Izhara i Idgama s tim što se razlikuje od prvoga jer se izgovara sa nazalizacijom a od drugoga jer je bez tešdida. Gunna se osjeća u trajanju dva hareketa u izgovoru nun sakina ili tenvina ako se nađu ispred jednog od ihfaovih harfova koji su sadržani u slijedećoj sintagmi: صف ذا ثنى كم جاد شخص قد سمى دم طيبا زد في تقي ضع ظالما.
Primjeri. إِنَّهُ كَانَ مَنْصُوراً، مَنْ ذَا الذِي، هَبَاءً مَنْثُوراً، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ، إِنْ جَاءَكُمْ itd.

U praktičnoj primjeni ihfaa treba paziti da pri izgovoru nuna jezik mora biti odvojen od nepca kako bi se postigao njegov izgovor između izhara i idgama.

Propisi harfa Mim sa sukunom

Mim sakin ima tri propisa:

1. **Ihfa'un šefevi** الإِخْفَاءُ الشَّفَوِي

To je usneno skrivanje glasa mim sa sukunom u nazalizaciji kada se nađe u poziciji sa harfom ba ب kao što je u primjeru: إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ. Trajanje ovog uklapanja je dva hareketa.

2. **Idgamu mislejni sagir** إِدْغَام مِثْلَيْن صَغِير

Kada se iza mima sakina nađe harf mim sa vokalom onda dolazi do njihove asimilacije kao što je u primjeru: خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الأَرْض. To asimiliranje traje dva hareketa.

3. **Izharun šefevi** إِظْهَارٌ شَفَوِيٌّ

Kada se mim sakin nađe u poziciji sa jednim od ostalih 26 harfova, osim ova dva spomenuta (osim u slučaju Ihfa'a šefevija i Idgama mislejn sagira tj. harfa mim i ba) onda se ne asimilira, niti mijenja več se izgovara čisto, potpuno i odsječno.

Nun i Mim u poziciji gemináta (tešdid)
النُّونُ وَالمِيمُ مُشَدَّدَتَانِ

U slučaju da se harf nun i mim geminiraju (udvostruče, redupliraju dobijajući znak tešdida), onda, njihov izgovor traje dva hareketa u slučaju pauzalne ili kontekstualne forme kao što je u primjeru: إِنَّ مُحَمَّداً.

Asimilacija istih, srodnih i bliskih glasova

Asimilacija إِدْغَامٌ ima tri vrste:

1. **Idgam mutemasilejn** إِدْغَامٌ مُتَمَاثِلَيْنِ

Kada se nađu dva potpuno ista harfa jedan do drugog, od kojih je prvi sakin a drugi muteharrik (sa vokalom), onda dolazi do asimilacije. U ovom slučaju harf se prouči kao da je geminiran, tj. s tešdidom ّ . Primjeri: وَقُلْ لِلَّذِينَ، تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا, itd., uče se kao da je napisano: وَ قُلَّلَّذِينَ، تَسْتَطِعَّلَيْهِ. Vremensko trajanje ove asimilacije je jedan hareket osim u slučaju asimilacije mima u mim (Idgamu mislejni sagir) i nuna u nun (Idgam sa nazalizacijom) kada traje dva hareketa kao što smo ranije naveli.

2. **Idgam mutedžanisejn** إِدْغَامٌ مُتَجَانِسَيْنِ

Kada se nađu jedan do drugog dva srodna harfa **istog ishodišta** u poziciji da je prvi sakin a drugi muteharrik onda dolazi do njihove asimilacije. Harfovi koji tvore ovaj idgam svrstavaju se u tri skupine:

a) ت, د, ط
b) ث, ذ, ظ
c) ب , م.

(ذْ,ظ) se asimiliraju u: ظّ, primjer: إِذْ ظَلَموا, uči se kao da je napisano: إِظَّلَموا
(دْ,ت) se asimiliraju u: تّ, primjer: قَدْ تَبين, uči se kao da je napisano: قَتَّبين
(تْ,دَ) se asimiliraju u: دّ, primjer: أَثْقَلَتْ دَعَوَا الله , uči se kao da je napisano: أَثْقَلَدَّعَوَا الله
(تْ,طَ) se asimiliraju u: طّ, primjer: فئَامَنَتْ طَائِفَةٌ, uči se kao da je napisano: فئَامَنَطَّائِفَةٌ
(طْ,تَ) se asimiliraju u: تّ, primjer: بَسَطْتَ, uči se kao da je napisano: بَسَتَّ
(ثْ,ذَ) se asimiliraju u: ذّ, primjer: يَلْهَثْ ذَلِكَ, uči se kao da je napisano: يَلْهَذَّلِكَ
Vremensko trajanje asimilacije u svim ovim primjerima je jedan hareket.
(بْ,مَ) se asimiliraju u: مّ, primjer: اِرْكَبْ مَعَنَا, uči se kao da je napisano: اِرْكَمَّعَنَا. U ovom slučaju vremensko trajanje asimilacije je dva hareketa.

U svim ovim primjerima primjenjuje se **potpuna asimilacija** إِدْغَامٌ تَامٌّ osim u primjeru kada dođe krupni harf ط ispred ت. U ovom slučaju dolazi do **nepotpune asimilacije** إِدْغَامٌ نَاقِصٌ gdje krupni harf ط gubi svojstva kao što su odskakanje i praskavost da bi se djelimično mogao asimilirati u ت ali djelimično zadržava i svojstva krupnoće.

3. **Idgam mutekaribejn** إِدْغَامٌ مُتَقَارِبَيْنِ

Kada se nađu jedan do drugog dva harfa **bliski po ishodištu ili nekim drugim svojstvima**, u poziciji da je prvi sakin a drugi muteharrik, onda dolazi do njihove asimilacije. Harfovi koji tvore ovaj idgam svrstavaju se u dvije grupe:

1. ل , ر

2. ك , ق

(رَ , لْ) se asimiliraju u: رَّ, primjer: بَلْ رَفَعَهُ اللهُ إِلَيْهِ uči se kao da je napisano:بَرَّفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ. U ovom slučaju obavezna je potpuna asimilacija. Postoji izuzetak iz ovog pravila, po našem kiraetu, tako da Hafs u 14. ajetu sure El-Mutaffifin primjenjuje sektu i uči rastavljeno كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ. Kod ostalih karija u ovom slučaju se primjenjuje pravilo Idgama mutekaribejn.

(كَ , قْ) se asimiliraju u: كَّ, primjer: أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ uči se kao da je: أَلَمْ نَخْلُكُّمْ. U ovom slučaju moguće je primijeniti potpunu ili nepotpunu asimilaciju إِدْغَامٌ تَامٌّ ili إِدْغَامٌ نَاقِصٌ.

Odskočni,praskavi harfovi قَلْقَلَة

Odskakanje harfova na način da se izgovore između vokala i sukuna naziva se Kalkala قَلْقَلَة. Harfovi Kalkale odskaču i praskaju različitim intenzitetom ako su bez vokala, a sadržani su u sintagmi: قُطْبُ جَدٍّ. Intenzitet odskakanja zavisi od pozicije harfa kalkale u riječi i može imati tri stepena:

1. **Velika Kalkala** قَلْقَلَة كُبْرَى

U slučaju da se harf kalkale nađe sakin (bilo da se radi o stalnom ili nestalnom sukunu) u poziciji gemináta (sa tešdidom) i pauziranja na tom harfu, onda je njegovo odskakanje i praskavost najvišeg intenziteta. Primjeri: بالحَقِّ، وَتَبَّ itd.

2. **Srednja Kalkala** قَلْقَلَة وُسْطَى

Ako harf kalkale nije geminiran a bude u identičnoj poziciji kao u prethodnom slučaju tj. bude sa stalnim ili nestalnim sukunom (u situaciji pauziranja), onda je njegovo odskakanje i praskavost srednjeg intenziteta. Primjeri: لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، صَادْ, itd.

3. **Mala Kalkala** قَلْقَلَة صُغْرَى

Ako je harf kalkale sakin i pozicioniran u sredini riječi onda će odskakanje i praskavost biti najnižeg intenziteta. Primjeri: خَلَقْنَا، يَجْمَعُ، يُبْطِلُ itd.

Varijante izgovora harfa Ra
تَفْخِيمُ الرَّاءِ وَتَرْقِيقُهَا

Harf Ra se izgovara krupno تَفْخِيمُ u slijedećim pozicijama:

1. Ako bude sa vokalima fethe i damme, kao što je u primjerima: عِشْرُونَ صَابِرُونَ، رَبَّنَا، قَرَأَ itd.

2. Ako je sakin a harf ispred sa dammom ili fethom, kao što je u primjerima: غُرْفَة ،مَرْيَم itd.
3. Ako je sakin a harf ispred sa nestalnom kesrom kao što je u primjerima: اِرْجِعُوا إِلَى أَبِيكُمْ، أَمِ ارْتَابُوا itd.
4. Ako je sakin a nalazi se u poziciji poslije stalne kesre a ispred krupnog harfa حَرْفُ اِسْتِعْلَاءِ kao što je u slučajevima: قِرْطَاس، مِرْصَاد, itd.
5. Ako bude sakin u poziciji nakon harfa sa sukunom (osim harfa Ja) ispred kojeg bude fetha ili damma u situaciji pauziranja kao u primjerima: فِي لَيْلَةِ القَدْرِ، الأُمُور, itd.

Harf Ra se izgovara tanko تَرْقِيقٌ u slijedećim pozicijama:

1. Ako je sa vokalom kesre, uopće. Primjeri: رِزْقًا.
2. Ako bude sakin a ispred njega bude stalna kesra i ne bude u poziciji da se nađe ispred krupnog harfa حَرْفُ اِسْتِعْلَاءِ kao što je u primjeru: فِرْعَوْن
3. Ako ispred njega bude harfu lin u vidu harfa Ja, tj. ako bude sakin ispred Jaa sakina, u slučaju pauziranja, kao što je u primjeru: قَدِيرٌ.
4. Ako se pauzira na njemu i ako je harf ispred sa sukunom (osim harfa Ja) a ispred njega harf sa vokalom kesre kao u primjeru: يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ.

Dozvoljene su verzije krupnog ili tankog izgovora harfa Ra u slučaju kada bude sakin, ispred njega stalni osnovni vokal kesre, a iza njega krupni harf حَرْفُ اِسْتِعْلَاءِ sa vokalom kesre kao u slučaju: كُلُّ فِرْقٍ.

Isto tako kod pauziranja u primjerima: مِصر، قطر. Međutim, kod prelaska u kontekstualnoj formi, Ra se, po konsenzusu, u prvoj riječi (مصر) uči krupno a u drugoj (قطر) tanko.

Harfovi koji nose arapski naziv حُرُوفُ اِسْتِعْلَاءِ uče se krupno i sadržani su u sintagmi: خُصَّ ضَغْطٍ قِظْ. Najkrupniji od njih su harfovi sa vokalom fethe iza koje dolazi Elif kao što je u primjerima: الصَابِرُونَ، الصَالِحُينَ، الظَالِمِينَ itd.

Varijante izgovora harfa Lam u imenu Allah لَفْظَةُ اللهِ

Harf Lam se izgovara u imenu Allah لَفْظَةُ اللهِ ili لَفْظُ الجَلَالَةِ krupno تفخيم u slijedećim pozicijama:

1. Ako mu prethodi fetha ili damma. Primjeri: كَلَامُ اللهِ، قَالَ اللهُ، عَبْدُ اللهِ itd.
2. Ako mu prethodi harf sa sukunom nakon damme. Primjer: قَالُوا اللَّهُمَّ.

3. Ili ako mu prethodi harf sa sukunom nakon fethe. Primjer: وَإِلَى اللهِ.

Harf Lam se izgovara u imenu Allah لَفْظَةُ اللهِ ili لَفْظُ الجَلَالَةِ tanko تَرْقِيقٌ u slijedećim pozicijama:

1. Ako mu prethodi harf sa kesrom. Primjer: بِاللهِ
2. Ako mu prethodi harf sa sukunom nakon harfa sa kesrom. Primjer: وَيُنْجِي اللهُ
3. Ili ako mu prethodi harf sa sukunom nakon tenvina. Primjer: قَوْماً الله. U ovom slučaju kao da je napisano: قومنْ الله.

Propisi harfa Lam sakin
أحكام اللامات السواكن

Lam može da bude:

1. određeni član: لام ال
2. sastavni dio korijena glagola: لَام الفِعْل
3. sastavni dio korijena čestica: لام هل و بل

Određeni član لام ال

Ako se određeni član ال nađe ispred harfa iz slijedeće sintagme: ابغ حجكَ وَ خَفْ عَقِيمَه onda se zove Mjesečevo lam لَامٌ قَمَرِيَّةٌ. U ovom slučaju Lam se potpuno izgovara i to se zove ***Izharun kameri*** إِظْهَارٌ قَمَرِيٌّ. Primjeri: الحَمْدُ للهِ، الجَنَّة، إِنْسَان itd.

A ako se određeni član ال nađe ispred nekog od preostalih harfova onda se zove Sunčevo lam لَامٌ شَمْسِيَّةٌ. U ovom slučaju Lam se potpuno asimilira i to se zove ***Idgam šemsi*** إِدْغَامٌ شَمْسِي. Primjeri: الشَّمْس، اللَّيْل، الضُّحَى itd.

Lam glagola لَام الفِعْل

Lam glagola se potpuno asimilira إدغام ako poslije njega dođe drugo Lam ili Ra. Primjeri: قُلْ لِمَنْ، قُلْ رَبُّكُمْ. U ovim primjerima uči se kao da je napisano: قلَّمَنْ، قرَّبُّكُمْ.
U svim ostalim slučajevima Lam se izgovara potpuno إِظْهَارٌ.

Lam čestica لام هل و بل

Lam čestica هل و بل potpuno se asimilira إِدْغَامٌ ako poslije njega dođe drugo Lam ili Ra. Primjeri: هَلْ لَنَا، بَلْ لَا يَخَافُونَ، بَلْ رَبُّكُمْ. U ovim primjerima uči se kao da je napisano: هلّنا، بلَّا يَخَافُونَ، برَّبُّكُمْ.

Postoji izuzetak iz ovog pravila, po našem kiraetu tako da Hafs u 14. ajetu sure El-Mutaffifin u kojem se primjenjuje sekta i uči rastavljeno كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ. Kod ostalih karija u ovom slučaju se primjenjuje

Išmam إِشْمَامٌ

Išmam إِشْمَامٌ je specifičnim položajem usana izvršiti pripremu kao da će se izgovoriti damma a onda izgovoriti kako ja napisano u Kur'anu da bi se tako ukazalo na osnovu riječi u čijem korijenu postoji damma. Po našem kiraetu ovo pravilo se primjenjuje samo u primjeru 11. ajeta sure Jusuf u riječi: لا تَأْمَنَّا čija osnova je glasila u prvobitnom obliku: لا تَأْمَنُنَا.

Imala إِمَالَة

Imala je naginjanje u izgovoru fethe ka izgovoru kesre i elifa ka izgovoru jaa. Imalu koja pretstavlja potpun specifičan izgovor vokala ā (إِمَالَة كُبْرَى) imamo u primjeru: مَجْرِيهَا iz sure Hud, ajet: 41.

Teshil تَسْهِيلٌ

U 44. ajetu sure Fussilet spominje se riječ ءاْعَجَمِيٌّ u čijem se izgovoru umekšava izgovor Hemzeta (teshil). Taj teshil se primječuje na drugom hamzetu čiji izgovor je umekšan negdje između hemzeta i elifa

Dužina vokala (Meddovi)
أَحْكَامُ المَدِّ

Terminološki Medd znači ograničeno produživanje u izgovoru ako postoji uzrok za to. Dužina, Medd se sastoji iz dva elementa:

a) **Glasovnih dužina** حُرُوفُ مَدٍّ a to su slijedeči harfovi:
1. Vav sakin وَاو sa dammom ispred ـُ و
2. Elif sakin أَلِف sa fethom ispred ـَ ا
3. Ja يَاء sa kesrom ispred ـِ ي

b) **Uzročnika dužine** سَبَبُ مَدٍّ a to su:
1. Hemze
2. Sukun i
3. Tešdid. Ovdje se podrazumijeva sukun koji je bio na prvom harfu prije slijevanja u drugi sa vokalom.

Vrste dužina

1. **Osnovna dužina** المَدُّ الأَصْلِي tj. **Meddun tabi'ijjun** مَدٌّ طَبِيعِيٌّ

Ova dužina je sadržana u osnovi glasovnih dužina i nije joj potreban uzročnik. Zato je obavezna وَاجِبٌ i traje onoliko koliko je dovoljno da se u kontinuitetu izgovore dva kratka vokala حَرَكَتَيْن. Primjer: قَالَ، قِيلَ، يَقُولُ
Sve ostale dužine su izvedene **Meddun fer'i** مَدٌّ فَرْعِيٌّ.

2. **Obavezna dužina Meddun vadžibun مَدٌّ وَاجِبٌ**

Ova dužina ima samo jednu vrstu predstavljenu u tzv. **Medd muttasilu** مَدٌّ مُتَّصِلٌ koji će biti u situaciji ako se neposredno u istoj riječi, nakon glasovne dužine حَرْفُ مَدٍّ nađe uzročnik dužine سَبَبُ مَدٍّ u vidu Hemzeta kao što je u primjerima: مَاء، المَلَائِكَة، السَّمَاء itd. Razlog oduživanja leži u tome što je glasovna dužina حَرْفُ مَدٍّ slaba i skrivena u odnosu na Hemze koje je jače i stabilnije. Zbog toga se slabom dodaje dužina da bi se ojačao njegov izgovor i omogućio prelazak preko jakog i stabilnog Hemzeta.

Ova dužina se obavezno dodaje u trajanju četiri ili pet kratkih vokala, hareketa, pa je nije dozvoljeno skraćivati ispod tog nivoa. Međutim, dozvoljeno je oduživanje i šest hareketa u slučaju pauziranja pri čemu se, onda, sastanu dva uzročnika (hemze i nestalni sukun سُكُونٌ عَارِضٌ) u riječima koje imaju Hemze na samom kraju kao što je u primjerima: مَاءْ، السَّمَاءْ i sl.

3. **Dozvoljena dužina Meddun džaiz مَدٌّ جَائِزٌ**

Ovaj medd ima dvije vrste:

a) **Rastavljenu dužinu Meddun Munfasil مَدٌّ مُنْفَصِلٌ**

Ovaj medd će biti u poziciji kada se glasovna dužina حَرْفُ مَدٍّ nađe na kraju jedne riječi a uzročnik dužine سَبَبُ مَدٍّ na početku slijedeće riječi. Može se oduživati i skraćivati. Oduživanje je četiri ili pet hareketa a skraćivanje hareketejni, tj. na dužinu izgovora dva vokala.

b) **Nestalnu dužinu Meddun a'ridun lis-sukun مَدٌّ عَارِضٌ لِلسُّكُون**

Ovaj medd će biti kada se glasovna dužina حَرْفُ مَدٍّ ili poluvokalna dužina حَرْفُ لِين nađe ispred uzročnika dužine سَبَبُ مَدٍّ u vidu nestalnog sukuna سُكُونٌ عَارِضٌ samo u poziciji pauziranja. Može se oduživati ili skraćivati u rasponu od dva do šest hareketa, tj. Medd a'rid lis-sukun može da se uvrsti u svaku od ove tri kategorije:

1. kratku قَصْرٌ (dva hareketa),
2. srednju تَوَسُّطٌ (četiri hareketa), ili
3. dugu طُولٌ (šest hareketa)

Primjer: العَالَمِينْ

Ako se tokom učenja primijeni jedna određena dužina onda je najpreče da se u svakom ponovljenom slučaju ujednači.

4. **Stalna obavezujuća dužina Meddun lazim مَدٌّ لَازِمٌ**

Ova dužina je u svim slučajevima i podjelama obavezna i traje šest hareketa, bilo da se prelazi ili pauzira, a može da bude u riječi مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي ili slovu مَدٌّ لَازِم حَرْفِي pa se dijeli na:

a) **Dužina u riječi Meddun lazimun kelimi** مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي

Ova dužina će biti u riječi koja ima više od tri harfa ako se nakon glasovne dužine حَرْفُ مَدٍّ nađe سَبَبٌ u vidu stalnog sukuna سُكُونٌ أَصْلِّي ثَابِتٌ. Ovaj medd može imati dvije vrste:

1. **Meddun lazimun kelimijjun musekkal** مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي مُثَقَّل a biće u slučaju ako je uzročnik oduživanja geminacija (tešdid). Primjeri: الحَاقَة، وَلاَ الضَالِّينَ
2. **Meddun lazimun kelimijjun muhaffef** مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي مُخَفَّف a biće u slučaju ako je uzročnik samo sukun. Praktične primjere ovoga medda u kompletnom Kur'anu imamo samo u dva slučaja a radi se o riječi الآنَ ponovljenoj u suri Junus (ajet: 51, 91).

b) **Dužina u slovu Meddun lazimun harfi** مَدٌّ لَازِم حَرْفِي

Dvadeset i devet sura u Kur'anu započinju sa tajanstvenim slovima, skraćenicama ili tzv. siglama koje tvori četrnaest harfova od kojih osam sadrži obaveznu dužinu Meddun lazimun harfi مَدٌّ لَازِم حَرْفِي. Ti harfovi su sakupljeni u sintagmi: نَقَصَ عَسَلُكُمْ.

Meddun lazimun harfi مَدٌّ لَازِم حَرْفِي biće u situaciji prelaska ili pauziranja ako se radi o harfu koji u svom nazivu ima više od tri glasa od kojih je srednji glasovna dužina حَرْفُ مَدٍّ ili poluvokalna dužina حَرْفُ لِينٍ i nalazi se u poziciji ispred uzročnika dužine سَبَبُ مَدّ u vidu stalnog sukuna سُكُونٌ أَصْلِّي ثَابِتٌ. I ovaj medd može imati dvije vrste:

1. **Meddun lazimun harfijjun musekkal** مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي مُثَقَّل a biće u slučaju ako je uzročnik oduživanja geminacija (tešdid). Primjer: ألم. U ovom primjeru izgovara se kao da je napisano: أَلِف لَام مِيم odnosno, kao da su dva zadnja harfa reduplicirana i slivena u tešdid koji je uzročnik oduživanja: لامّيم.
2. **Meddun lazimun harfijjun muhaffef** مَدٌّ لَازِم كَلِمِّي مُخَفَّف a biće u slučaju ako je uzročnik oduživanja samo sukun. Primjer: صادْ، نونْ، قافْ itd.

5. Kontaktna dužina Meddus-sile مَدٌّ صِلَةٍ (Izgovor kratkih vokala zamjenice هِ i هُ)

Kada se ضَمِير spojena lična zamjenica za treće lice jednine muškog roda هِ ili هُ nađe u poziciji **između dva vokalizovana harfa** onda se kratki vokali damme ili kesre odužuju u izgovoru kao Meddus-sile koji može biti:

a) Nepromjenljiva dužina Meddu siletin sugra مَدُّ صِلَةٍ صُغْرَى

Ako vokalizovani harf iza ove zamjenice nije hemze onda se radi o nepromjenljivoj osnovnoj dužini. Primjer: قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ. Ovaj medd se odužuje hareketejni (dva kratka vokala) kao i medd tabi'i. Treba naglasiti da postoji izuzetak iz ovog pravila u kojem se kratki vokal kesre u riječi فيه uči dugo. Ovaj primjer je iz 69. ajeta sure El-Furkan: وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا. Postoji i suprotan primjer gdje se na prvi pogled treba učiti dugo kao medd sile, međutim, uči se kratko kao što je u primjeru 7. ajeta sure Ez-Zumer: يَرْضَهُ لَكُمْ. Također, treba naglasiti da se harf Ha ه koji je sastavni dio korijena neke riječi ne tretira medd sile i njegovi kratki vokali damme ili kesre uvijek se čitaju kratko bez odužavanja kao što ja u primjerima: نَفْقَهُ، لَمْ يَنْتَهِ itd.

b) Produžena dužina Meddu siletin kubra مَدُّ صِلَةٍ كُبْرَى

Ako je vokalizovani harf iza ove zamjenice hamze onda se radi o dugom meddu sile. Primjer: وَلَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ. Dužina ovoga medda je kao u rastavljenog medda مَدٌّ مُنْفَصِلٌ i traje četiri ili pet hareketa.

6. Transformirana dužina Meddul-bedel مَدُّ البَدَلِ

Kada u osnovi jedne riječi postoje dva Hemzeta od kojih je prvi sa vokalom a drugi bez vokala onda se izvrši transformacija u jednu dužinu koja traje hareketejni kao i medd tabi'i. Primjer: ءأدم transformiše se u: آدَم.

7. Alternativna dužina Meddul-i'ved مَدُّ العِوَض

Ova dužina se primjenjuje u slučaju pauziranja na tenvinu akuzativa kada dužina od dva hareketa postaje alternativa tenvinu. Primjer: سَمِيعًا بَصِيرًا.

8. Poluvokalna dužina Meddu lin مد لين

Ova dužina nastaje u slučaju da Vav ili Ja budu u lin poziciji koja zahtijeva ispunjenje ovih uvjeta:

a) da su sa sukunom,
b) da je harf ispred njih sa fethom,
c) da je harf iza njih sa nestalnim sukunom koji je uzrokovan pauziranjem.

Poluvokalna dužina se primjenjuje isključivo u poziciji pauziranja i može spadati kao i Medd a'rid lis-sukun u jednu od tri kategorije dužina:

1. kratku قَصْرٌ (dva hareketa),

2. srednju تَوَسُّطٌ (četiri hareketa), ili
3. dugu طُولٌ (šest hareketa).

Primjeri: قَوْمٌ، خَوْفٌ، شَيْءٌ

9. Dužina naglašavanja i razlike Meddul-ferk مَدُّ الفَرْقِ

Ova dužina koristi se za pravljenje razlike između konstatacije i pitanja a traje šest hareketa. U Kur'anu postoje samo četiri praktična primjera za ovu dužinu. To su riječi: قَالَ آلذَّكَرَيْنِ حرم ponovljene na dva mjesta u suri El En'am (ajet: 143 i 144), te primjer قُلْ آللهُ أَذِنَ لَكُمْ u suri Junus (ajet: 59) i primjer: آللهُ خَيْرٌ أَمَّا تُشْرِكُونَ u suri En-Neml (ajet: 59). Kada se ova dužina ne bi primjenjivala onda bi se pitanje moglo razumjeti konstatacijom što bi dovelo do velike doktrinarne pogreške u značenju.

Sekta سَكْتَةٌ

Sekta سَكْتَةٌ je specifična pauzalna forma u kojoj se trenutačno prekida glas, uz zadržaj disanja hareketejn (koliko se može izgovoriti dva kratka vokala). U našem kiraetu sekta se primjenjuje u slijedećim slučajevima:

1. El-Kehf ajet: 1. i 2. (Sekta je na elifu a ne na tenvinu koji se ne uči ni u kontekstualnoj formi).
2. Jasin, ajet: 52
3. El-Kijame, ajet: 27
4. El-Mutaffifin, ajet: 14
5. El-Hakkah, ajet: 28-29. U ovom slučaju dozvoljeno je učiti sa sektom ili sa idgamom. Sekta se, ipak, preferira u ovom konkretnom slučaju.

Sedždetut-tilave سَجْدَةُ التِّلَاوَةِ

Sedždetut-tilave سَجْدَةُ التِّلَاوَةِ se čini, prema hanefijskom mezhebu, u četrnaest slučajeva kao drugostepena obaveza (vadžib) za svakog punoljetnog i mentalno zdravog muslimana i muslimanku, bilo da se ajet sedžde prouči ili čuje u namazu ili van njega.

Uvjeti ove sedžde su, po izrazitoj većini učenjaka, uvjeti namaza kao što su: čistoća, okretanje prema kibli i pokrivanje s tom razlikom što sedžda nema zabranjenog vremena kao namaz. Ona se može odgoditi pa je nema potrebe obavljati pod tejemmumom. Buharija bilježi da je Ibni Omer činio sedždu i bez abdesta.

Sedžda se čini na način da se prvo donese tekbir, zatim se ide na sedždu na kojoj se prema jedinom vjerodostojnom predanju uči dova:

سَجَدَ وَجْهِيَ لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الخَالِقِينَ.

„Moje lice čini sedždu svome Stvoritelju koji mu je svojom moći i snagom vid i sluh uklesao, pa neka je Blagoslovljen Allah, najbolji Stvaraoc.“

Ako je učač u namazu, onda treba proučiti i tri puta: سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَى. Iza toga se donese još jedan tekbir prilikom dizanja sa sedžde.

Znakovi stajanja (عَلَامَاتُ الوَقْفِ)

U Medinskom mushafu koji je štampala Mudžemme'ul-melik Fehd spominju se slijedeći dijakritički znakovi za stajanje prilikom učenja:

م Obavezno stajanje,
لا Zabranjeno stajanje,
ج Dozvoljeno stajanje,
صلي Dozvoljeno stajanje sa prvenstvom prelaska,
قلي Dozvoljeno stajanje koje se preferira nad prelaskom,
.: .: Ako se stane na prvom znaku onda nije ispravno stajanje na drugom.

Vallahu e'alemu

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين، وصلى الله على محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

U slučaju da neki pažljivi čitalac primjeti neku eventualnu grešku koja se potkrala zamoljava se da obavjesti autora radi ispravke.